

मोक्षस्य त्रिवर्गो धर्मो निष्कामः धर्मो देवैर्भक्ष्यस्त्वादिगुणप्राधान्यनिमित्त इत्यर्थः दंडात्स्थानं साम्यं वणिजां दृष्टिस्तपस्विनां क्षयश्चोराणां च भवतीत्याहार्येन स्थानमिति ॥ ३१ ॥ नीतिजान्बहुगुणाना
हात्तेति आत्माचित्तं नीतिबलात् प्रजानां चित्तदुःस्थितमपि सुस्थितं भवति कुलिरपि कृतं भवति उपायाः साधनानि कृत्यं कृतिनिर्वर्त्यप्रयोजनं सहायाः सुहृदादयः एते सर्वे विकला अपि
सकला भवन्ति तत्र कारणं नीतिजः षड्गोनीतिप्रोक्तं भित्तश्चित्तादिरित्यर्थः ॥ ३२ ॥ त्रयीकर्मकांडः आन्वीक्षिकीज्ञानकांडः वार्ताकृषिवाणिज्यादिजीविकाकांडः दंडनीतिः पालनविद्या एते धर्मादयस्तत्र
ब्रह्मकृतशतसहस्राध्यायेदर्शिताः ॥ ३३ ॥ भेदशंकया अमात्यानामपिरक्षाकर्तव्या तदर्थं प्रणिधिर्गुप्तश्चारः सचचारो विविधोपायः ब्रह्मचार्यो विविधधारी प्रणिधेयः एकैकस्मिन्स्थाने पृथक् पृथक्

मोक्षस्यास्ति त्रिवर्गो न्यः प्रोक्तः सत्त्वं रजस्तमः ॥ स्थानं दृष्टिः क्षयश्चैव त्रिवर्गश्चैव दंडजः ॥ ३१ ॥ आत्मादेशश्च कालश्चाप्युपायाः कृत्यमेव च ॥ सहायाः कारणं चै
व षड्गोनीतिजः स्मृतः ॥ ३२ ॥ त्रयीचान्वीक्षिकीचैव वार्ताचभरतर्षभ ॥ दंडनीतिश्च विपुला विद्यास्तत्र निदर्शिताः ॥ ३३ ॥ अमात्यरक्षाप्रणिधीराजपुत्रस्य
लक्षणं ॥ चारश्च विविधोपायः प्रणिधेयः पृथग्विधः ॥ ३४ ॥ सामभेदः प्रदानं च ततो दंडश्च पार्थिव ॥ उपेक्षापंचमीचात्र कालर्येन समुदाहृता ॥ ३५ ॥ मंत्रश्च व
र्णितः कृत्स्नस्तथा भेदार्थ एव च ॥ विभ्रमश्चैव मंत्रस्य सिद्धा सिद्धोश्च यत्फलं ॥ ३६ ॥ संधिश्च त्रिविधा भिस्त्योहीनो मध्यस्तथोत्तमः ॥ भयसत्कारवित्ताख्यं का
लर्येन परिर्वर्णितं ॥ ३७ ॥ यात्राकालाश्च चत्वारस्त्रिवर्गस्य च विस्तरः ॥ विजयो धर्मयुक्तश्च तथार्थविजयश्च ह ॥ ३८ ॥ आसुरश्चैव विजयस्तथा कालर्येन वर्णि
तः ॥ लक्षणं पंचवर्गस्य त्रिविधं चान्वर्णितं ॥ ३९ ॥ प्रकाशश्चाप्रकाशश्च दंडोऽथ परिशब्दितः ॥ प्रकाशोऽष्टविधस्तत्र गुह्यश्च बहुविस्तरः ॥ ४० ॥ रथानागाहया
श्चैव पादाताश्चैव पाण्डव ॥ विष्टिर्नावश्चराश्चैव देशिका इति चाष्टमं ॥ ४१ ॥ अंगान्येतानि कौरव्यप्रकाशानि बलस्य तु ॥ जंगमा जंगमाश्चोक्ताश्चूर्णयोगाविषाद
यः ॥ ४२ ॥ स्पर्शे चाभ्यवहार्ये चाप्युपांशुर्विविधः स्मृतः ॥ अरिर्मित्र उदासीन इत्येतेऽप्यनुवर्णिताः ॥ ४३ ॥

ग्वेषास्त्रयस्त्रय इति ॥ ३४ ॥ सामादिचतुष्टयं उपेक्षाचपंचमीत्युपायाः ॥ ३५ ॥ विभ्रमो भेदार्थः ॥ ३६ ॥ भयेन संधिर्हीनः सत्कारेण मध्यमः वित्तपहणेन उत्तमः तत्त्रयं संधिकारणवर्णितं ॥ ३७ ॥ चत्वा
रः मित्रदृष्टिः कोशसंचयश्च स्वस्य मित्रनाशः कोशहानिश्च परस्येति ॥ ३८ ॥ आसुरो विजयः सौमिके गतः पंचवर्गः अमात्यराष्ट्रदुर्गाणि बलं कोशश्च पंचमः त्रिविधं उत्तममध्यमभेदेन ॥ ३९ ॥ दंडः
सेना दंडोऽस्त्रीलुगेषु मानित्युपक्रम्य सैन्ये काले मानभेदे इति मेदिनी ॥ ४० ॥ विष्टिर्विष्टिगृहीताभारवाहाः चराश्चाराः देशिकाः उपदेष्टारो गुरवः ॥ ४१ ॥ जंगमा महावश्चिकादिजाः अजंगमाः रक्तशृंगिकादि
यः ॥ ४२ ॥ स्पर्शे वस्त्रादौ अभ्यवहार्येऽन्नादौ उपांशुरभिचारादिरिति विविधो विषययोगरूपो दंडः ॥ ४३ ॥